

ДИМИТЪРЪ ГЮЗЕЛЕВЪ

ПЪРВИТЪ
ЛЪЧИ
НА
СВОБОДАТА

СКОПИЕ 1941

На г. Васил Бучков
и чай-добрѣ мушова
24-VII-941 Скопје *Гюзелев*

ДИМИТЪРЪ ГЮЗЕЛЕВЪ

**ПЪРВИТЪ
ЛЪЧИ
НА
СВОБОДАТА**

СКОПИЕ 1941

Печатница „Крайничанецъ“ А. Д. – Скопие

ИЛИНДЕНСКАТА ЕПОПЕЯ

И ако за единъ кръстъ непременно
е нужна една Голгота, ние ще я
кажемъ: Тя е цѣлата европейска земя!

И ако за една Голгота непременно
е нужно единъ връхъ, ние ще го
назовемъ: Македония!

Драги слушатели,

Илинденското възстание е най-голямата проява на борческия духъ на македонския българинъ. Чрезъ него ние, предъ лицето на културния свѣтъ и предъ свѣтовната история, показахме и съобщихме своята непреклонима воля за свобода и мѣстъ къмъ тиранина — поробителъ. Само въ Македония, която заема огромно и много важно мѣсто въ историята и културата на Европа, българскиятъ духъ можеше да преживѣе такава величествена слава, както това стана съ Илинденската епопея. Защото Илинденската революция бѣше продължение на онази възстаническа традиция, която българскиятъ народъ, начело съ царь Самуилъ, създаде още въ процеса на създаването на величието на нашата нация. Съ стихийно творческо връхлитане българскиятъ народенъ гений, чрезъ войнствеността и национализма на царь Самуила, тури началото на онѣзи грандиозни възстанически движения, които почнаха отъ храбрия Самуиловъ внукъ Петъръ Делянъ, продължиха презъ цѣлия единадесети вѣкъ съ Георги Войтеха, съ богомилския възстаникъ парикъ Лазаръ отъ Охридъ. съ богомилския апо-

столъ мъченикъ врачъ Василий, за да се свържатъ, чрезъ социалното и националното въстание на Карпошъ войвода отъ кумановско въ 17 столѣтие, съ общобългарското революционно движение на Левски и Дѣлчева. Духътъ на нашата история е пропитъ съ тази въстаническа идея, защото нашата история не е нищо друго, освенъ едно непрекъснато стремление къмъ освобождение и обединение.

Тази наследствена освободителна идея намъбри своето блѣстяще въплощение въ създаването на македонското освободително движение, което бѣше излъчено и продължение на общобългарскитѣ освободителни борби въ 19 столѣтие, така че тази революционна борба за освобождение на Македония има своята дълбока традиция въ въстаническитѣ борби на българския народъ презъ вѣковетѣ.

Защото Македония, като българска земя, не създаде само апостоли на просвѣтителната, културната и социалната идея, ами и апостоли на политическата ни свобода. Така Илинденци отъ 1903 година, бѣха послешнитѣ извършители на онзи въстанически духъ, който ние наследихме отъ нашитѣ безсмъртници—Самуиловци, това бѣха ония борци, пропити съ херойски духъ, съ който е пропита нашата бурна история. Въдъхновявани отъ една такава историческа необходимостъ къмъ възставане и освобождаване, нашитѣ Илинденци можеха да създадатъ такава епопея, можеха да бждатъ творци на такива епически борби. Така Македония стана земя на херойски въстанически подвизи.

Ако не бѣше този повелителенъ дългъ на нашата история, едва ли щѣха да се хвърлятъ въ една освободителна борба при такава неблагоприятна политическа обстановка, въ която се намираше Македония въ времето на Илинденското въстание. Величието на македонската освободителна борба се очертаваше тъкмо върху преодоляването

на всички мъжкотии, които идваха отъ географическото положение на Македония и отъ испреплетенитѣ интереси на великитѣ сили.

Съ такъвъ хероизъмъ и съ такива апостоли на освободителната борба, както що бѣха Дѣлчевъ, Груевъ и други, а при друга геополитическа обстановка, ние щѣхме да се освободимъ много по-рано. Защото трѣбва да се знае и това, че ние, пѣкъ и останалитѣ балкански народи, робувахме близу 200 години не на нещастната и слаба Турция, ами на Франция и Англия, които подпомагаха Турция и не и даваха да умре отъ съперничеството на останалитѣ велики сили. Тукъ се криятъ причинитѣ на възстаническитѣ неуспѣхи на нашитѣ Илинденци, но тукъ е и нашата слава и величие, защото въ илинденското освободително движение ние не се сблъскахме само съ Турция, ами искахме да принудимъ и великитѣ сили да измѣнятъ политиката си къмъ македонския въпросъ. Да възставашъ пѣкъ противъ по-силния, съ съзнание, че сигурно не ще успѣешъ да се освободишъ самъ съ собствени сръдства, това бѣше тайната на пламналия огънь въ душитѣ на нашитѣ герои — Илинденци, това е онази особена и присъща само на насъ българитѣ смѣлост!

Отъ къде идѣше тази неизчерпаема самонадѣйностъ на единъ тукущо възродилъ се и осъзнатъ национално народъ?

Нашето борческо население не се разколеба даже и тогава, когато по изкуственъ начинъ, следъ Берлинския конгресъ ни откъснаха отъ общобългарското освободено отечество съ Санстефанския договоръ. Наистина, мекедонскитѣ революционери бѣха принудени да намиратъ една формула за целта на македонската освободителна борба, която се опираше на международнитѣ договори и която нагледъ трѣбваше да дава впечатление, че паярира съперничеството на балканскитѣ държави.

Обаче, не само че това не можа да раздѣли македонскитѣ българи отъ останалитѣ въ освободеното отечество, симболизирани тогава като единна нация чрезъ Екзархията, ами имъ даде възможность за по-голямъ борчески пламъкъ и подемъ за нови геройски подвизи, при всички подирни желани етапни решения на македонския въпросъ. Напротивъ, македонското освободително движение създаде такива величави дѣла на хероизмъ, щото вливаше респектъ предъ цѣлия културенъ свѣтъ, макаръ че, за съжаление, безпримѣрнитѣ жертви, които македонцитѣ сложиха предъ олтаря на отечеството, не трогнаха заинтересованитѣ сили. Не напраздно, следъ илинденската епопея, ни нарекоха балкански ирландци, защото, само съ освободителната борба на ирландцитѣ, можеха да се сравняватъ нашитѣ Илинденци.

Единъ народъ съ такъвъ смѣлъ и херойски духъ, съ гордостъта на нашитѣ велики царе, не можеше да търпи хомота на черното робство и реши да възстане на 2 августъ 1903 година на денъ Илинденъ. Само единъ такъвъ самоотворженъ народъ можеше да се хвърли въ огъня на сигурната смъртъ, защото знаеше, че само чрезъ смъртъта се иде къмъ възкресение. И ние съ благоговѣние днесъ четемъ следната прокламация за възстание, отправена до населението въ Македония въ навечерието на възстанието :

Братя,

Най-после многоочаквания денъ за расправа съ вѣковния ни душманинъ дойде вече. Кръвта на нашитѣ невинно загинали братя отъ турската тирания вика високо за отплата. Погазената честь на нашитѣ майки и сестри иска възстановяването си. Стига толкозъ мъжи, стига толкозъ позоръ!

Хиляди пжти по-добре смъртъ, отколко скотски животъ.

Опредѣлениятъ день, въ който народътъ изъ цѣла Македония и Одринско ще трѣбва да излѣзе явно съ оржжие въ ржка срещу душманитѣ, е 20 юлий 1903 година.

Последвайте, братя, вашитѣ началници въ този день и се съберете подъ знамето на свободата. Упорствувайте, братя, въ борбата! Само въ упорството и дълготрайната борба е спасението ни.

Нека Богъ благослови правото ни дѣло и деня на възстанието.

Долу Турция! Долу тиранитѣ! Смъртъ на душманитѣ!

Да живѣе народа, да живѣе свободата!

Цѣлува ви братски Щабътъ:

Дамянъ Груевъ, Борисъ Сарафовъ
и Атанасъ Лозанчевъ

Народътъ, като прочете тази прокламация, врѣхлете противъ тиранина и показа чудеса отъ героизъмъ, самоотверженостъ и патриотизъмъ.

Въ Илинденската революция, Македония даде десетки свои Термопили, стотици Леониди, които ще останатъ единствени съ своя бунтовенъ зовъ за борба, зовъ за тържеството на правдата и справедливостта. Илинденъ е най-красивата страница на македонската освободителна борба. Поклонъ предъ скжпитѣ жертви на Илинденското възстание.

Четено предъ радио Скопие на 19-VIII-941 г.